

Národní knihovna
České republiky
National Library
of the Czech Republic

TISKOVÁ ZPRÁVA

25. 11. 2021

Více najdete na www.nkp.cz a www.klementinum.cz <Pro novináře>

nielsen | ADMOSPHERE

České děti a mládež jako čtenáři v roce 2021

V roce 2021 proběhl opakovaný celostátní reprezentativní průzkum dětí se zaměřením na četbu knih, čtenářské chování, obvyklé způsoby trávení volného času, vlivy rodinného a školního prostředí na vztah dětí ke knihám a čtení obecně (předchozí průzkumy proběhly v letech 2013/2014 a 2017). Doba konání průzkumu, tj. duben až červen 2021, umožnila jeho výrazné zaměření na proměny dětského čtenářství a mediálního chování v době pandemie COVID 19.

Výzkum byl realizován pomocí kvantitativních a kvalitativních metod, cílovou skupinou byly děti ve věku 6 až 8 let (nejmladší školní děti), 9 až 14 let (starší děti) a mladí dospělí ve věku 15 až 19 let (mládež). Předmětem průzkumu byli i rodiče dětí z věkové kategorie dětí 6 až 8 let. Výzkum byl proveden ve spolupráci Národní knihovny ČR a agentury Nielsen Admosphere. Výzkum byl realizován metodou CAWI (online sběr dat) na reprezentativním vzorku 2 040 respondentů, na základě kvótního výběru v souladu se sociodemografickou strukturou populace ČR.

Úvodem lze konstatovat dvě podstatná zjištění. Průzkum především dokumentoval výrazné změny volnočasových aktivit dětí v době pandemie. Děti i dospívající trávili výrazně více času v digitálním prostoru a na internetu, kde se věnovali zejména aktivitám jako hraní elektronických her, využívání sociálních sítí a sledování filmů, seriálů i videí. Digitální prostor také výrazně zaplnil nový fenomén distanční výuky. Druhým a pozitivním zjištěním bylo, že na samotném čtení knih a vztahu dětí ke čtení se pandemická situace projevila spíše okrajově, což potvrzují i výpovědi rodičů u skupiny nejmenších dětí.

Základní zjištění

Jak děti tráví volný čas?

Mezi nejčastější denní volnočasové aktivity u mladších školních dětí patří příprava do školy (71 %), hraní doma (53 %) a sledování televize (42 %). Starší děti se kromě přípravy do školy nejčastěji věnují aktivitám na sociálních sítích a hraní elektronických her. Ve srovnání s rokem 2017 došlo k **významnému růstu denních hráčů elektronických her v této věkové skupině** (z 34 % na 44 %) a tato věková skupina (9–14 let) patří ve srovnání s mladšími školními dětmi i mládeží k nejsilnějším hráčům. **Hraní elektronických her patří k nejoblíbenějším volnočasovým aktivitám chlapců** v tomto věku. 72 % z nich souhlasilo s výrokem „Volný čas nejraději trávím hraním elektronických her“, zatímco dívek v tomto věku pouze 34 %. Dospívající mládež kromě aktivit na sociálních sítích surfuje na internetu a poslouchá hudbu. Mediální konzumace směřuje převážně k tomu, co nabízí internet. **Ve srovnání s rokem 2017 výrazně vzrostl podíl mladých, kteří denně sledují filmy nebo videa na různých zařízeních.**

Za nejpřínosnější volnočasovou aktivitu dětí označili rodiče sportování, stejně jako v roce 2017. Ve srovnání s rokem 2017 výrazně vzrostl podíl rodičů, kteří označili za nejpřínosnější, když děti tráví čas se svými kamarády (z 37 % na 59 %). V porovnání s předchozím výzkumem také vzrostl podíl rodičů, kteří označili za nejméně přínosné volnočasové aktivity čas strávený na sociálních sítích, hraní elektronických her, sledování filmů, seriálů a videí i obecně čas strávený na digitálních zařízeních, jako je mobilní telefon, počítač, tablet nebo notebook.

Koronavirová pandemie se promítla do **zvýšené mediální konzumace dětí i mládeže**. Mladší děti se v době pandemie častěji věnovaly aktivitám na digitálních zařízeních, zejména hraní elektronických her nebo sledování filmů a seriálů i sledování televize. Větší prostor však díky pandemii dostaly i některé off-line společné rodinné aktivity, jako například hraní společenských her, ale i četba knih, čtení s rodiči a příprava do školy. Jedná se především o aktivity, které se odehrávají doma. Naopak méně času než před pandemií děti v posledním roce věnovaly sportování a hraní venku s kamarády.

Starší děti v období pandemie trávily více času na digitálních zařízeních, zejména hraním her, sledováním filmů a seriálů a využíváním sociálních sítí. **Nejvíce času hraním her v době pandemie trávili chlapci a také děti, které méně čtou a čtení je nebaví**. Naopak méně času než v době před pandemií děti věnovaly aktivitám mimo domov, jako je sportování a hraní venku s kamarády.

Dospívající 15–19 let se v období pandemie věnovali více sledování filmů a seriálů na zařízeních a využívání sociálních sítí. Aktivity, kterým se za poslední rok mládež věnovala méně, jsou čas venku s kamarády a příprava do školy. Chlapci častěji než dívky přiznali, že přípravě do školy věnovali méně času než před pandemií.

Mediální vybavenost, četba elektronických knih, poslech mluveného slova

Využívání a vlastnictví většiny elektronických zařízení roste s věkem dětí. Využívání tabletu však naopak s vyšším věkem klesá. Elektronickou čtečku většina dětí nevyužívá. Nejvíce využívaným zařízením ve všech věkových kategoriích je chytrý telefon, který využívá celkem 70 % dětí ve věku 6–8 let, 89 % dětí 9–14 let a 98 % mladých 15–19 let. Chytrý telefon je také zařízením, na kterém tráví dnešní děti nejvíce času. Více než polovina dětí (69 % starších dětí a 74 % dospívajících) v rámci výzkumu uvedla (určitě ano/spíše ano), že na mobilním telefonu tráví více času, než by měla.

Zejména u dospívající mládeže vzrostl ve srovnání s rokem 2017 podíl nepravidelných čtenářů elektronických knih (ze 41 % na 54 %), počet pravidelných čtenářů knih v elektronické podobě však zůstal na stejné úrovni. Nejčastěji využívají k četbě elektronických knih mobilní telefon.

Ve všech věkových kategoriích ve srovnání s rokem 2017 výrazně vzrostl podíl posluchačů mluveného slova. Významná část posluchačů z řad dospívajících (43 %) uvedla, že mluvené slovo začali poslouchat více v období pandemie, 38 % dává u povinné četby přednost audioverzi před povinnou četbou.

Vztah ke čtení a čtení knih

Ve všech věkových kategoriích se zvýšil podíl dětí i mládeže, kteří oceňují význam čtení zejména pro vzdělání, nejvíce u kategorie 15–19 let. U nejmladších a starších školních dětí vzrostl podíl těch, kteří považují čtení za povinnost a číst knihy je nutí hlavně rodiče. Čtení knih považuje za zábavné 61 % mladších školních dětí, 42 % dětí ve věku 9–14 let a 55 % dospívajících. Podíl čtenářů, kteří čtou několikrát týdně, ve srovnání s rokem 2017 poklesl zejména u dospívajících, počet knih přečtených za rok však zůstal na stejné úrovni jako v roce 2017; starší děti přečetly za rok zhruba 7,3 knihy a dospívající 8,9 knih. Pandemie negativně ovlivnila četbu časopisů, podíl NEčtenářů se v případě dospívajících zvýšil z 15 % v roce 2017 na 30 % v roce 2021, v případě starších dětí ze 14 % na 28 %. Starší děti četly častěji blogy, informace i články na internetu a společně s dospívajícími také příspěvky na sociálních sítích.

Zhruba třetina rodičů (34 %) se domnívá, že děti v tomto školním roce měly více času na čtení a prohlížení knih. Téměř třetina rodičů odpověděla, že věnovali s dítětem hodně času trénování čtenářských dovedností do školy. Koronavirová pandemie významně neovlivnila čtenářství starších dětí a mladé generace. Necelá pětina dětí a mládeže v rámci výzkumu uvedla, že četla knihy častěji než před pandemií, nejčastěji protože na čtení knih měli více času než při běžné školní výuce a mimoškolních aktivitách. Pozitivním zjištěním je, že část aktivnějších čtenářů začalo čtení knih více bavit. Zhruba 8 % starších dětí a 15 % dospívajících uvedlo, že v době pandemie četli knihy méně než před pandemií. Nejčastěji jako důvod slabšího čtenářství uváděli nedostatek nálady, to, že před četbou knih upřednostňují sledování seriálů a filmů, i horší soustředěnost.

Výběr a způsob získávání knih

Nejmladší děti nejčastěji vybírají knihy podle obrázku na titulu nebo v knize (24 %), podle žánru (19 %) nebo podle doporučení rodičů (17 %). Starší děti a dospívající nejčastěji vybírají knihy podle žánru, u starších dětí hrají při výběru knih významnou roli rodiče a doporučení kamarádů, dospívající vybírají knihy již také podle seznamu doporučené četby do školy (17 %).

Významná část dětí i dospívajících čerpala v období pandemie knihy ke čtení z domácích zásob (z domácí knihovny) a také je získávala jako dárek. U obou těchto způsobů je však patrný klesající trend s rostoucím věkem dětí. Výsledky výzkumu ukazují, že naopak s rostoucím věkem děti častěji získávají knihy zapůjčením od kamarádů a roste i podíl těch, kteří knihu získali zapůjčením v knihovně. **Třetím nejčastějším způsobem získávání knih** v době pandemie **byl nákup tištěných knih na internetu**. Internet jako zdroj knih ke čtení využívali výrazně častěji zejména dospívající. V uplynulém školním roce získalo alespoň jednu knihu na internetu (nákupem, stažením nebo zapůjčením) 70 % čtenářů z řad dospívajících 15–19 let.

Nejoblíbenější žánry a tituly

Mladší školní děti nejraději čtou pohádky nebo pověsti, i když ve srovnání s rokem 2017 zájem o tento žánr mírně poklesl. Zájem o tento žánr výrazně klesá s rostoucím věkem dětí. Starší chlapci milují komiksy a fantasy, u dívek v tomto věku dominují knihy o přírodě a zvířatech. S věkem dětí naopak roste obliba fantasy žánru, který vítězí u dnešních dospívajících dívek i chlapců. Ve srovnání s rokem 2017 se právě obliba fantasy žánru zvýšila jak u starších dětí, tak i u dospívajících. U starších školních dětí vzrostl zájem také o komiksy a příběhy o dětech a mládeži, u dospívajících vzrostla obliba detektivního žánru.

Pořadí tří nejoblíbenějších titulů z poslední doby zůstává velice podobné jako v roce 2017. Harry Potter stále patří mezi nejoblíbenější tituly starších a dospívajících, v letošním roce se však poprvé objevil i v TOP 3 nejoblíbenějších titulech u nejmladší věkové kategorie, společně s Honzíkovou cestou a Povídaním o pejskovi a kočičce. Nejoblíbenějším titulem starších dětí zůstává Deník malého poseroutky, nově v této věkové kategorii zabodoval titul Prašina. Dospívající děti kromě Harryho Pottera uvedly v TOP 3 nejoblíbenějších titulech také Zaklínače a 1984 (Orwell). Nutno ovšem zdůraznit, že dnešní děti a mládež mají na výběr nepřeberné množství knižních titulů, takže počty (spontánních) odpovědí u vítězných titulů se pohybovaly v řádu jednotek procent.

Výsledky výzkumu dále ukazují, že dnešní děti a mládež znají řadu známých knižních titulů častěji z jejich filmového zpracování než z četby. To se týká v první řadě právě Harryho Pottera, kterého četla zhruba třetina starších dětí 9–14 let, ale zhlédlo více než tři čtvrtiny z nich (79 %).

Děti a knihovny

Zhruba dvě třetiny starších dětí a dospívajících v rámci výzkumu uvedly, že před pandemií navštěvovaly (alespoň cca 1x za půl roku) veřejnou knihovnu. Drtivá většina starších dětí i dospívajících však má zkušenost s návštěvou veřejné knihovny (již tam někdy byla). Mladší děti navštěvovaly knihovnu v době před pandemií méně často. V této věkové kategorii je také (i s ohledem na děti, které se teprve učí číst)

největší podíl těch, kteří v knihovně dosud nikdy nebyli (21 %). Dívky patří mezi častější návštěvníky knihoven než chlapci. **Pandemie ve školním roce 2020/2021 významným způsobem ovlivnila využívání služeb veřejných knihoven pro návštěvníky z řad dětí a dospívajících, omezení služeb knihoven v době pandemie vadilo více než polovině z nich.** Služeb veřejných knihoven (které významnou část roku fungovaly v omezeném režimu) využila více než polovina návštěvníků z řad dětí a dospívajících, nejčastěji k zapůjčení knih. Zhruba 10 % návštěvníků z řad dospívajících (15–19 let) využilo zpřístupnění digitálních knihoven.

Nejčastějším důvodem, proč si návštěvníci knihovny nepůjčili ve školním roce 2020/2021 žádnou knihu, byla četba knih z domácích zdrojů. Starší děti častěji uvedly jako důvod také to, že se jim do knihovny nechtělo, zatímco mládež to, že knihy získávala jiným způsobem (zejména prostřednictvím internetu). V době dotazování, tedy v průběhu června 2021, plánovala začít chodit do knihovny zhruba polovina mladých ve věku 15–19 let, více než polovina (59 %) dětí ve věku 9–14 let a více než dvě třetiny (70 %) nejmladších školních dětí. **Největším lákadlem pro návrat do knihovny je pro všechny věkové skupiny jednoznačně možnost půjčovat si knihy domů. Nejmladší děti láká více než ostatní generace také možnost zapůjčení časopisů, deskových her,** ale i návštěva speciálních akcí jako například Noc s Andersenem, výtvarné dílny, divadlo atd. Mládež naopak ve srovnání s ostatními více láká možnost využívat prostor knihovny pro studium a vyhledávání informací do školy, četba knih přímo v knihovně nebo využití prostoru knihoven k trávení volného času s kamarády.

Z akcí na podporu čtenářství, které byly v rámci výzkumu dotazovány, se celkově do povědomí dětí (zejména starších dětí a mládeže) nejvíce zapsala aktivita českých knihoven na podporu čtenářství **Noc s Andersenem**. Existenci této akce zaznamenala **téměř polovina dospívajících ve věku 15–19 let** a **dvě pětiny mladších a starších dětí**.

Kontaktní údaje:

Vít Richter, ředitel Knihovnického institutu, Národní knihovna České republiky, vit.richter@nkp.cz, Tel: +420 603 223 627

Hana Friedlaenderová, Nielsen Admosphere, Senior Research and Insights Manager, Hana.Friedlaenderova@admosphere.cz, Tel: +420 602 265 277